

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 19170/2022
08.03.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Јелице Бојанић Керкез, председника већа, Весне Станковић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници тужилаца малолетног АА, малолетног ББ, које заступа мајка ВВ и тужиље ВВ, сви из ..., које заступа Тања Секулић, адвокат из ..., против тужених ГГ и ДД, обојице из ..., које заступа Владимир Јукић, адвокат из ..., ради заштите од насиља у породици и лишења родитељског права, по тужби и противтужби одлучујући о ревизији тужилаца, изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж2 282/22 од 12.07.2022. године, у седници већа одржаној дана 08.03.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужилаца изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж2 282/22 од 12.07.2022. године, у другом ставу изреке.

Образложење

Пресудом Основног суда у Новом Саду П2 44/21 од 03.03.2022. године, првим ставом изреке, потпуно је лишен родитељског права тужени ГГ рођен дана ... године у односу на малолетне тужиоце АА и ББ. Другим ставом изреке, одређене су мере заштите од насиља у породици против туженог ГГ. Трећим ставом изреке, забрањено је туженом ГГ да се приближава тужиљи ВВ и малолетним тужиоцима АА и ББ на удаљености мањој од 300 метара и наложено му је да се уздржава од приближавања истима на тој удаљености. Четвртим ставом изреке, забрањено је туженом ГГ да приступа у простор око места становања тужиље ВВ и малолетних тужилаца АА и ББ у ..., на удаљености мањој од 300 метара и наложено му да се уздржава од приступа у тај простор. Петим ставом изреке, забрањено је туженом ГГ да на било који начин даље узнемирава тужиљу и малолетне тужиоце и наложено му је да се уздржава од сваког дрског, злонамерног и безобзирног понашања којим се угрожавају телесни интегритет, душевно здравље и спокојство тужилаца. Шестим ставом изреке наведене мере заштите одређене су у трајању од годину дана, с тим што се могу продужити док не престану разлози због којих су одређене. Седмим ставом изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев којим је предложено одређивање истоветних мера заштите према туженом ДД. Осмим ставом изреке, одбијен је као неоснован противтужбени захтев којим је тражено поверавање малолетног АА и малолетног ББ оцу, туженом ГГ на самостално вршење родитељског права те уређивања контаката између мајке малолетне деце, тужиље ВВ на начин означен у том ставу изреке. Деветим ставом изреке, одбијен је противтужбени захтев којим је тражено обавезивање тужиље на

исплату туженом ГГ трошкова парничног поступка са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате. Десетим ставом изреке, обавезан је тужени ГГ да тужиоцима накнади трошкове парничног поступка од 206.500,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате. Једанаестим ставом изреке, утврђено је да је тужба повучена у делу захтева за одређивање привремене мере према обојици тужених.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж2 282/22 од 12.07.2022. године, првим ставом изреке, жалба туженог ГГ делимично је усвојена, делимично одбијена, па је пресуда Основног суда у Новом Саду П2 44/21 од 03.03.2022. године потврђена у делу којим је одређена мера заштите од насиља у породици против туженог ГГ у односу на тужиоце малолетног ББ и ВВ, забраном даљег узнемиравања тако што му је наложено да се уздржава од сваког дрског, злонамерног и безобзирног понашања којим се угрожава телесни интегритет, душевно здравље и спокојство ових тужилаца, у трајању од шест месеци, као и у делу којим је одбијен противтужбени захтев. Другим ставом изреке, првостепена пресуда је преиначена у преосталом усвајајућем делу тако што је одбијен као неоснован тужбени захтев којим је тражено да суд туженог ГГ потпуно лиши родитељског права у односу на малолетног АА и малолетног ББ, у делу којим је тражено да суд одреди мере заштите од насиља у породици према туженом ГГ у односу на тужиоца малолетног АА, у делу којим је тражено да суд одреди меру заштите од насиља у породици забраном туженом ГГ да се приближава тужиоцима ВВ и малолетном ББ, као и у месту њиховог становања на удаљености мањој од 300 метара, те је преиначена одлука о трошковима поступка тако да свака странка сноси своје трошкове.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, става другог изреке, тужиоци су благовремено изјавили ревизију, због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао изјављену ревизију, сходно члану 408. ЗПП („Сл. гласник РС“, бр.72/11...18/20), па је оценио да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, нити је побијана одлука захваћена другим битним повредама одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. ЗПП, које би довеле у сумњу њену правилност и законитост.

Ревизијом тужилаца неосновано се указује на битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. у вези са чланом 378. став 1. ЗПП, којим је прописано да ће првостепени суд без одлагања решењем одбацити неблаговремену, непотпуну и недозвољену жалбу.

Чланом 367. став 1. ЗПП прописано је да против пресуде донете у првом степену странка може изјавити жалбу у року од 15 дана од достављања преписа пресуде ако овим законом није другачије прописано.

Чланом 2. став 1. тачка 2. Закона о државним празницима прописано је да се Републици Србији празнују Васкршњи празници почев од Великог петка закључно са другим даном Васкрса.

Из доставнице у списима, која сходно члану 148. ЗПП представља доказ о уручењу судских писмена, произлази да је пуномоћник тужених првостепену пресуду примио дана 07.04.2022. године, да је последњи дан рока за жалбу био 22.04.2022. године, а да је по протеклу Васкршњих празника који су трајали од 22.04.2022. године закључно са 25.04.2022. године, жалба препорученом поштанском пошиљком изјављена дана 26.04.2022. године, што је сходно члану 103. став 1, 2. и 4. у вези са чланом 104. став 1. и 2. ЗПП чини благовременом.

Према утврђеном чињеничном стању, у браку тужиље ВВ и туженог ГГ, разведеног правноснажном пресудом Основног суда у Новом Саду П2 2170/13 од 11.10.2013. године, рођени су малолетни АА ... године и малолетни ББ ... године. По разводу брака малолетна деца поверена су мајци на самостално вршење родитељског права и уређен је модел виђања деце са оцем, који начин одржавања контаката је измењен правноснажном пресудом Основног суда у Новом Саду П2 872/17 од 31.08.2017. године. Према измењеном моделу отац, који је наставио да живи у ..., децу која су са мајком живела у ..., виђао је једном у току радне недеље од 16,00 до 20,00 часова и у складу са својим пословним обавезама сваког другог викенда од суботе у 9,00 часова до недеље у 20,00 часова, последњи викенд у месецу у истом термину, првих десет дана зимског и 15 дана летњег годишњег одмора, током рођендана родитеља, деда и баба сваке године и током државних и верских празника наизменично почев од 2018. године. Приликом виђања деце отац је малолетне синове преузимао на адреси мајке и на исту их враћао, а издржавању деце није доприносио због чега је правноснажном пресудом Основног суда у Новом Саду К 635/18 од 12.03.2019. године оглашен кривим за кривично дело недавање издржавања из члана 195. став 1. КЗ, и изречена му је условна осуда.

Од 12.03.2017. године, када је због очевог благог ударца по глави ударио о сто и повредио усну, малолетни АА са туженим ГГ не одржава контакте, одбија да га виђа, док је малолетни ББ оца редовно виђао до 11.10.2020. године, када је у телефонском разговору одбио да иде код оца, са образложењем да му деда, тужени ДД, дира гениталије. Том приликом отац је ББ питао да ли је глуп или луд, рекао му да је безобразан и опсовао га, што је код детета изазвало страх и узнемиреност. Како се тужени ГГ према тужиљи ВВ грубо понашао, вређао је и претио, према њему су дана 15.12.2020. године изречене хитне мере заштите тужилаца од насиља у породици у трајању од 30 дана.

Центри за социјални рад у Новом Саду и Новом Београду, дали су извештаје на основу појединачне опсервације парничних странака због чега се приступило вештачењу од стране комисије вештака психолога. Према извештају комисије вештака од 09.11.2021. године, иако је налаз дат без опсервације оца који се позиву није одазвао, хронологија догађаја указује на породичне интеракције и карактеристике личности њених чланова. По разводу брака тужени ГГ није успео да својим родитељским ангажовањем очува однос са малолетним АА, што је довело до отуђености детета које контакте са оцем одбија не из страха већ због жеље да тиме оца казни. За разлику од брата, малолетни ББ има позитиван став и потребу за интеракцијом и емотивном блискошћу са оцем који му недостаје, али како га дужи временски период није виђао, у циљу стварања одговарајућих услова за реуспостављање контаката, виђање треба организовати у контролисаним условима – у просторијама Центра за социјални рад и уз присуство психолога очево непримерено обраћање малолетном ББ, као детету нижег узраста, нема елементе вербалног насиља и нема елементе злоупотребе родитељског права или грубог занемаривања родитељске дужности, због чега се корективни и опомињући ефекат постиже изрицањем шестомесечне најблаже мере заштите од насиља у породици туженом ГГ у односу на тужиоце.

Полазећи од изложеног чињеничног стања и околности да се тужени ГГ одазвао само позиву Центра за социјални рад у Новом Београду, првостепени суд је истог у целости лишио родитељског права и изрекао мере заштите од насиља у породици које подразумевају забрану туженом ГГ да се приближава тужиоцима на удаљености мањој од 300 метара, да се уздржава од приближавања истима на овој удаљености, да приступа у простор око места становања тужилаца на удаљености мањој од 300 метара

и да се уздржава од приступа у исти простор. Своје становиште је образложио указивањем да се због пасивног држања туженог ГГ његове родитељске способности не могу адекватно проценити нити се ваљано може размотрити сврсисходност блажих мера заштите, па се определио за виши ниво заштите тужилаца код којих описано поступање бившег супруга и оца изазива страх и узнемиреност.

Полазећи од наведеног налаза Комисије вештака психолога, те од члана 80. и члана 81. Породичног закона, другостепени суд је оценио да однос отуђености малолетног АА није последица занемаривања родитељских дужности туженог ГГ, већ резултат неодговарајућег приступа и неналажења адекватног начина да са дететом изгради блиске емотивне односе, сагласно чему је оценио да нема основа за потпуно лишење оца родитељског права. Догађај из 2017. године после кога је АА одбио да виђа оца, не може се квалификовати као физичко злостављање детета у смислу члана 81. став 2. тачка 1. Породичног закона, јер је у питању инцидент узрокован погрешним васпитним методама. У односу на малолетног ББ, који има потребу за емотивном блискошћу са оцем, актуелно дужи временски период одсутним из његовог живота, нема основа за лишење родитељског права туженог ГГ. Очигледно неодмерена реакција приликом телефонског разговора са дететом нема елементе злоупотребе родитељског права, односно грубог занемаривања родитељске дужности, али указује на потребу успостављања односа родитеља и детета у контролисаним условима у просторијама Центра за социјални рад и уз присуство психолога у периоду од шест месеци.

Другостепени суд је оценио да је у циљу превазилажања постојећих напетости у породичним односима, довољно изрећи најблажу меру заштите која подразумева забрану даљег узнемиравања и уздржавања од сваког дрског, злонамерног и безобзирног понашања којим се угрожавају телесни интегритет, душевно здравље и спокојство тужилаца.

По оцени Врховног касационог суда, правилно је другостепени суд применио одредбе Породичног закона када је првостепену пресуду у наведеном делу преиначио.

Садржина родитељског права регулисана је члановима 68-74 Породичног закона, а чланом 77. став 3. Породичног закона предвиђено је самостално вршење родитељског права на основу одлуке суда код одсуства споразума родитеља о заједничком вршењу родитељског права, а руководни критеријум је најбољи интерес детета. Члановима 81. и 82. Породичног закона, прописани су услови за потпуно или делимично лишење родитељског права, који се у конкретном случају нису стекли.

Чланом 81. став 1. Породичног закона, прописано је да родитељ који злоупотребљава права или грубо занемарује дужности из садржине родитељског права, може бити потпуно лишен родитељског права и то ако сагласно члану 81. став 2. тачка 2. Породичног закона, физички, сексуално или емоционално злоставља дете.

Правилном применом материјалног права, другостепени суд је оценио да се описано поступање туженог ГГ не може сматрати грубим занемаривањем родитељских дужности већ је последица неумешности оца да на примерен начин успостави и развија контакте са својим малолетним синовима, од којих старији АА контакт са оцем изричито одбија и сматра га санкцијом за издвојени инцидент 2017. године, док малолетни ББ показује потребу за очевим присуством, што је другостепени суд правилно регулисао кроз модел шестомесечног виђања малолетног ББ са оцем у контролисаним условима у просторијама Центра за социјални рад и уз присуство стручног лица, те оценио да у конкретном случају нема места лишењу оца родитељског права. При томе је прихваћено мишљење комисије вештака, а уз закључак да лишење одржавања личних односа не би одговарало најбољем интересу малолетног ББ, преуређен је модел по којем се односи одвијају.

Полазећи од члана 197. став 1. Породичног закона којим је прописано да је насиље у породици понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље и спокојство другог члана породице, сходно члану 197. став 3. тачка 1. и 2. Породичног закона – у конкретном случају бивше супруге и деце, правилно је другостепени суд оценио да постоји основ за одређивање наведене мере заштите. Одговарајућом применом материјалног права, на чињенично стање утврђено примарно налазом комисије вештака психолога, другостепени суд је правилно оценио да су сходно члану 198. став 2. тачка 5. Породичног закона оправдане најблаже мере заштите од насиља у породици не само одговарајуће степену нарушености породичних односа већ су и у функцији кориговања понашања туженог ГГ и успостављање контаката, првенствено са малолетним ББ.

Законска дефиниција насиља у породици омогућава свеобухватну заштиту, спречавање и сузбијање насиља у породици и обухвата све могуће видове испољавања насиља, односно свако дрско, безобзирно и злонамерно понашање којим се угрожавају основне вредности људског бића – његов телесни интегритет, душевно здравље и спокојство. Дрскост, безобзирност и злонамерност су компоненте насиља у породици, његова суштинска обележја, која га јасно разликују од дозвољеног понашања. Ови појмови представљају типичне правне стандарде, чију садржину суд цени према околностима конкретног случаја.

Сврха заштитних породично правних мера јесте да се њиховом применом спречи поновно понашање са елементима насиља у породици, да се обезбеди нужна заштита физичког и психичког интегритета, здравља и личне безбедности члана породице који се осећа угроженим, као и да се отклоне околности које погодују и подстичу понављање насиља, односно вршење насиља у било ком виду. Која мера заштите ће се изрећи зависи од конкретне радње која представља насиље у породици, опасности која се том радњом изазива, узнемирености члана породице због тако предузете радње, његове угрожености, као и процене степена опасности од поновљеног насиља.

Оценом утврђеног чињеничног стања и применом дефинисаног правног стандарда сагласно цитираним одредба Породичног закона, другостепени суд је правилно оценио адекватност изречене мере заштите од насиља у породици која, сагласно налазу комисије вештака, обезбеђује одговарајући степен заштите тужилаца.

Противно ревизијским наводима, приликом доношења своје одлуке, другостепени суд се правилно руководио релевантним материјалноправним одредбама и налазом комисије вештака, као и најбољим интересом малолетне деце предвиђени Конвенцијом Уједињених нација о правима детета и усвојеним чланом 6. Породичног закона у виду правног стандарда који се цени према околностима конкретног случаја. Наведена мера заштите од насиља у породици на одговарајући начин ће заштитити и тужиљу ВВ и обезбедити њен психички мир и стабилност.

Правилном применом члана 207. Породичног закона, руководећи се разлозима правичности, другостепени суд је одлучио да свака странка сноси своје трошкове парничног поступка.

Из изнетих разлога, на основу члана 414. став 1. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Јелица Бојанић Керкез,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић